

ئەگەر بە وردى دىقەتى دەقەكانى شاعىر بدەين دەزانين ئايين و
 ۋەشەويستى و ئىشقى يارەكەى وەك دوو ھەي شەمەندەفەر ھاوتەرىب
 بوون و لە تاي يەك تەرازوودا ۋەيگرتوون و يەكسانى كردووه. وەك
 بۋەماوەيش (مىرات مانەوہ) لە رووى كەمەيەتى و ئەو ۋەچكە و
 تەرىقەتەوہ لە نەو كو و كوۋەزاكانيدا ۋەنگى داوہتەوہ كە تەنھا
 كەسەك ۋەنشيني گرتووه و درۋژەى بەو تەرىقەتە ئاينىيەى دەدات. كە
 لای مورید و دەروۋشانى (كاكى ھىرانى) لە شای ئىران بە ھەيەتتر
 و قىمەتدارتر بووہ لايان، ئەمەيەيش ئەو ۋەگای ون نەكراوہ.

ئیشق و ئەوین و دلگیر دەیی شخەژن لە دای شاعیردا دەردکی کاریگەر بوو دەکار بۆین ئالووده و نەخشی ئاشقەکی بوو، لە دەقە شیعریه‌کانی بە جوانی ه‌نگی داو‌ه‌ت‌ه‌و‌ه، نمونه‌یش ب‌ ئ‌م برینداری و نەخ‌شییه‌ی ئ‌م بە‌یت‌ه‌ لە غ‌ز‌ه‌لی / 1 که دە ب‌:

ب‌ژی ع‌ه‌یدان ع‌اد‌ه‌ ت‌ه‌ د‌ه‌ستی ح‌ه‌ن‌ای‌ی کا ، م‌ه‌گ‌ر
سا که واب‌، د‌ به‌ خو‌ن‌م پ‌ه‌ن‌ج‌ه‌کی ه‌نگ‌ین د‌ه‌کا
ت‌ه‌ما‌شا چ‌ن‌ له‌ گ‌ه‌رم‌ه‌ی خ‌شی و ک‌ه‌ی‌ف‌س‌ازی ت‌ه‌وا‌وی خ‌ه‌کی موس‌مان که
ج‌ه‌ژن د‌ه‌گ‌گ‌ن و ش‌ای‌ی و ل‌غان‌یان‌ه‌ و ی‌ار‌ه‌ک‌ه‌یش‌ی د‌ه‌ستی خ‌ه‌ن‌ه‌ب‌ه‌ندان
د‌ه‌کا، پ‌ش‌و‌ه‌خ‌ی گ‌ه‌ر‌ه‌ک‌م‌ه‌ ئ‌ه‌و‌ه ب‌ژ‌م که خ‌ه‌ن‌ه‌ب‌ه‌دان و خ‌ه‌ن‌ه‌گ‌رت‌ن‌ه‌ د‌ه‌ست
د‌ه‌لال‌ه‌ت‌ی ه‌و‌ین‌ه‌و‌ه‌ی خ‌ه‌م و خ‌ه‌ف‌ه‌ت و ک‌ست ک‌ه‌وت‌ن‌ه‌ و ه‌ات‌نی ب‌ژی ج‌ش و
خ‌ر‌شی‌ه‌، د‌ه‌ ب‌ که له‌ چ‌ه‌ژ‌ندا ع‌اد‌ه‌ت ب‌ د‌ه‌ست و پ‌ و پ‌ه‌ن‌ج‌ه‌کان
خ‌ه‌نا‌وی ب‌ک‌ات، که ئ‌ه‌و ب‌ ئ‌ا‌گ‌ا ب‌ و له‌ م‌ن و د‌ای ب‌م ن‌ه‌ب‌ و ن‌ه‌زان‌
م‌ن چ‌ه‌ند د‌ب‌ر‌ین‌م و خو‌ن‌م ل‌ د‌ه‌چ‌ب‌ ب‌ به‌ خ‌ه‌ن‌ه‌ د‌ه‌ست و پ‌ی‌ی جوان
د‌ه‌کا با ب‌ت و به‌ خو‌ن‌ی ب‌ر‌ین و ئ‌از‌ار و ن‌ه‌خ‌شی م‌ن که تووش‌م بوو
ب‌ ئ‌ه‌و، با د‌ه‌ست و پ‌ و پ‌ه‌ن‌ج‌ه‌کان‌ی خ‌ه‌ن‌ه‌ی ب‌کا... ئ‌ه‌و‌ه‌مان ت‌ه‌ن‌ها و‌ه‌
ن‌م‌ون‌ه‌ی‌ه‌ک‌ ه‌ن‌ای‌ه‌و‌ه که ئ‌یشق ل‌ای س‌اف‌ی ب‌ ت‌ه‌ ن‌ه‌خ‌شی و خو‌ن‌چ‌ان‌دن.

ئ‌ه‌گ‌ر ئ‌م‌ه‌ی ت‌ه‌م‌ه‌ند‌اران که م‌تر دید‌ی ب‌د‌ه‌ین‌ ئ‌ه‌وا له‌ گ‌ر‌ان‌یی‌ه‌ پ‌
س‌ز‌د‌اری‌ه‌کان‌ی خ‌ش‌ه‌و‌ی‌ست‌یدا د‌یار‌ه‌ که گ‌ه‌ن‌ج‌انی ئ‌م‌ ب‌ ج‌ش و خ‌ر‌ش‌کی
د‌یک‌ه‌یان به‌ وش‌ه‌ و ب‌یر و ئ‌ه‌ند‌ش‌ه‌کان‌ی ش‌اع‌یر داو‌ه‌ ئ‌ه‌و‌ه ل‌ای ه‌م‌ن
ح‌وس‌ن به‌دی د‌ه‌ک‌ر‌ ک‌ات‌ م‌یل‌د‌یی‌ه‌ک‌ه‌ی م‌ه‌رد‌ان ئ‌ه‌گ‌ری‌ج‌ه‌ی ی‌ار‌ه‌ک‌ه‌ی
ه‌یر‌انی ئ‌او‌یت‌ه‌ی چ‌ای‌خ‌ان‌ه‌ی‌ه‌کی پ‌ ئ‌یشق د‌ه‌کا له‌ ت‌ه‌ک‌ د‌م‌ین‌ه‌کرد‌ن و
ن‌ر‌گ‌ه‌ل‌ه‌و‌ه به‌ ی‌ادی ع‌ه‌لی م‌ه‌رد‌ان ب‌ی‌رو خ‌ه‌یا‌ه‌کان‌ی ش‌اع‌یر د‌ه‌ب‌ن‌ه‌و‌ه،
س‌ز‌کی ج‌وان‌تر و س‌ه‌رد‌ه‌م‌یان‌ه‌تری پ‌ د‌ه‌ب‌ه‌خ‌ش‌، ئ‌ه‌م‌ه‌یش‌ ئ‌ه‌و‌ه به‌
گو‌مان‌دا د‌ه‌چ‌ر‌پ‌ن‌د‌ که د‌ه‌ق‌ه‌کان‌ی ش‌اع‌یر ب‌ ز‌ه‌م‌ه‌ن‌کی ق‌ه‌ت‌یس‌ ک‌راو
ن‌ه‌بوو‌ه و ن‌یی‌ه‌ و ن‌ه‌و‌ه د‌و‌ای ن‌ه‌و‌ه نو‌ د‌ه‌ب‌ن‌ه‌و‌ه، له‌ د‌ه‌نگ‌ی
ه‌وان‌ش‌اد‌ان ع‌ه‌لی م‌ه‌رد‌ان و خ‌ار‌ه‌ ت‌ای‌ه‌ر‌ه‌و‌ه ب‌ ع‌د‌نان ک‌ه‌ر‌یم و ه‌م‌ن
ح‌وس‌ن ز‌ر‌کی تر له‌ ه‌ون‌ه‌رم‌ه‌ند‌انی د‌ه‌نگ‌خ‌ش‌، ئ‌ه‌و‌ه ئ‌ه‌گ‌ر پ‌اک‌ی و
ج‌وان‌ی ئ‌یشق ب‌ د‌ول‌ب‌ه‌ر ن‌ه‌ب‌ و‌ا ب‌ه‌رد‌ه‌وام‌ی ناب‌، ئ‌ا ئ‌ه‌و‌ه‌ی‌ه‌ خ‌ه‌سل‌ه‌ت‌ی
ج‌وان‌ی ئ‌اش‌قان.

ل‌ر‌ه‌دا ب‌ چ‌وون‌ک‌ ز‌تر س‌اغ د‌ه‌ب‌ن‌ه‌و‌ه که د‌ه‌گ‌وتر : ((خ‌ش‌ه‌و‌ی‌ستی
کار و کرد‌ه‌ و ف‌ه‌ر‌مان‌ی د‌ه‌ ، له‌ ق‌و‌ل‌ای‌ی د‌ای م‌ر‌ق‌ه‌کان‌ه‌و‌ه چ‌ه‌ک‌ه‌ر‌ه
د‌ه‌کا به‌ ه‌ی‌ه‌ر‌ی‌ه‌ک‌ له‌ ه‌کار‌ه‌کان‌ه‌و‌ه س‌ه‌ر‌ه‌د‌ات، جا د‌یار ب‌
یان ناد‌یار ب‌ ، ئ‌م‌ ح‌ا‌ه‌ت‌ه‌ ق‌ه‌ت‌یس‌ ک‌راو ن‌یی‌ه‌ له‌ ن‌و‌ ه‌گ‌ز‌کی ن‌ر‌
یان م‌، د‌ه‌ک‌ر‌ له‌ ژ‌ن‌ه‌و‌ه یا ک‌چ‌ه‌و‌ه ب‌ پ‌یاو ب‌ که ل‌ای ک‌م‌ه‌ی ک‌ورد‌ی
پ‌چ‌ه‌وان‌ه‌ک‌ه‌ی باو‌تر‌ه‌، ئ‌یدی ئ‌م‌ ج‌ر‌ه‌ ب‌ه‌ر له‌ هاو‌ژ‌ینی بوون ب‌ یان

پاش هاوژین بوون، که ژیان لـره دا ده بـته هاوتـریب و پـکه وه سوتماکی یهک ده بن). ده کار بـژین سافی خـشه ویستی بـ نادیار نه بووه بـ که سـکی دیار بووه و ده ستنیشانی ده کات که سهر پـش به سهر نه بووه و لهو سهرده مه یـش هـنگه نه نگ بووبـ کاری لهو شـوه بـیه به دوزمنی دینی زانیوه که چی له هیچ شو بـکی ئه م ده قه پاشگهر نییه له خـشه ویسته که ی به بـکو به ته شویقتره وه باس له خـشه ویستی ده کات. که له دوا به یته بـ ئه و یاره دوور له دینه ی ده بـ:

(سافی) که له خاکی ده ری تـ دووره به قوربان سهگ مهرگی نه بـ، هـنده چلـن قابیلی ژینه ... که واته سافی بـ ئیشقـکی دیار و کچـکی شـخ و نازداری نویسه و دیاری کردووه، گهرچی ئه گریجه که ی دوزمنی دینه وه لـ ههر پـی قایله و بـ وی ژینی قابیل نییه.

ئه وه ی هـوانشاد عه لادین سجادی باسی کردووه له پـشه کی دیوانه که یدا له باره ی شه یدایی به جوانی سروشت و ده نگی با بـنده کان، به پـی دیدگای سهرده می پـشو و تا ئه اندازه یه کیش باوه بـوونی هه ندی دیدی نو بـخوازی و بوونیادگه رای ی ئه وه جا بـ ده درـ که ترس له سروشت گوازاراوه ته وه بـ ترس له ژن، که سایه تی ژن له ئه فسانه و چیرـک و سهر بورده کـ نه کانه وه سهرچاوه ی ئه م بیرکردنه وه ی گرتووه، مـژووی مرـ قایه تی خـی له خـیدا نو بـه رایه تییه کی بـوون و دیار و ئاشکرای ئه م په یوه ندیه پـ مه ترسییه ده خاته بـوو، ئه ز لـره دا به دیو بـکی دیکه دا وهک خویندنه وه ی ئه وی دی تـ وانین و دید و بـچوونه که هـهـاو بـرد ده کم، سروشت ئه و دیمه نه هـنگین و جوانه یه مه گهر ته نها شاعیر به ههسته ناسکه کانی بتوان بـ باسی بکات، لهو بـوه درک به دیوه شاراوه کانی سروشت ده کات ده زانـ ئه و گو بـه پـویستی به خو بـندنـکه جوانتر و لاف و گه زافی فانتازیانه تر بنو بـن، سافی ههستی به وه کردووه بـیه جـ با یخ بووه، ده نگی که وی تـکه بـ باخچه و باغی ئیره می ته کیه که ی کردووه، له تهک هـوز و ئاوه که یدا جوانی زـتری خو بـقاندووه، له سروشت به خه سـه ته جوانه که یه وه فره حا بـی بووه و له مانا و مه غزا و چـژه کانی تـگه یشتووه، دونیای خـی جوانتر و قه شه نگتر و هـونه قدارتر کردووه ئاوبـته بوون و شوبه اندنی دوو دنیا به یهک نیگا ئه وه کارامه یی و سه لیقه یی زه مانی خـی بووه، لـ ئاوا شاعیر ژن و سروشت له م گـشه نیگایه وه یهک هـنگ ده کا.

ئه گهرچی سافی هیرانی هه ند بـ ده قی هاوشـوه ی شاعیرانی دیکه دا بـشتووه وه لـ زیره کانه و ئه ندازیارانه بیناسازی و ته لاری وشه ریزبه ندی پـکاوه و با بـخانه ی ده قی بونیادناوه، ناکرـ به وردی له سهر

ته‌واوی ئه‌و ده‌قانه‌هه‌وه‌سته بکه‌ین و شر‌قه و شیکاری ورد بخه‌ینه
 وو، له‌ خو‌نهر به‌ خ‌ی هه‌ستی په‌ ده‌کات و هه‌ند جار ئه‌و
 شاعیرانه‌مان به‌ بیر ده‌ه‌ند‌ته‌وه، ئه‌وه‌ جگه‌ له‌و چوار خشته‌کی و په‌نج
 خشته‌کیانه‌ی له‌ سهر ده‌قی شاعیرانی دیکه‌ی نویسون، ده‌کار به‌په‌ین
 وه‌رگیراو (ئیقتیباس) و لاسایی کردنه‌وه‌ی ریت و وشه و ف‌رمی
 شاعیرانی وه‌ک : نالی ، سالم ، کوردی ، ئه‌حمهد موختار به‌گی جاف و
 حاجی قادری که‌یی به‌ بیر و ئه‌ند‌شماندا ده‌ند‌ته‌وه و په‌نجه‌کانیان
 به‌دی ده‌که‌ین، ئه‌گهر خو‌نهر به‌ وردی دیوانه‌که‌ی هه‌وداهه‌ودا بکا ئه‌م
 به‌ چوونه‌ی له‌ لا‌گه‌اله‌ ده‌به‌ت، که‌چی به‌ داخه‌وه ئه‌گهر له‌ ژگاری
 ئه‌م‌ماندا ج‌رکه‌ له‌و لاسایی کردنه‌وه و ریتمه‌ له‌ ده‌قی شاعیراندا
 به‌ دی بکر ، ئه‌وا په‌نجه‌ی ته‌مه‌ت و تاوانی به‌ در‌ژ ده‌کره‌ت،
 وه‌رگرتنی ده‌قاوده‌قی ده‌قه‌کان خ‌ی له‌ خ‌یدا تاوانه‌ یا وه‌رگرتن له‌
 زمان‌کی دیکه‌وه ته‌نها وه‌رگ‌انه‌که‌ به‌ت و بیکاته‌ دا‌ه‌نانی خ‌ی
 ئه‌وانه‌ ده‌چنه‌ خانه‌ی تاوانه‌وه، به‌ام سافی هیرانی زیره‌کانه‌ له‌و
 بواره‌ توانیویه‌تی یاری به‌ وشه و بیره‌کانی خ‌ی بکا و له‌ی ده‌رباز
 به‌.

ئه‌وه‌ی ئ‌مه‌ له‌ دیوانه‌ شیعرییه‌ی به‌رده‌ستماندا سه‌رنج و تیب‌نیمان
 کردووه، ز‌ربه‌ی ده‌قه‌ شیعرییه‌کانی شاعیر له‌ چوارچه‌وه‌ی ئ‌یشق و
 ئه‌وینداریدایه‌، که‌مه‌تر لایه‌نی ته‌سه‌وف و خودا په‌رستی به‌دی ده‌کره‌ت و
 به‌رچاو ده‌که‌ون، جا نازانین بش‌ه‌کاره‌که‌ ئه‌وه‌ به‌ت ئ‌مه‌ له‌م دوور
 ده‌ستییه‌وه ههر ئه‌وه‌مان به‌ر دید که‌وتبه‌ یاخود به‌ خ‌یش له‌ بنه‌ره‌تا
 هه‌روایه‌، ئ‌مه‌یش له‌م په‌راگه‌ندی و ئاواره‌یی و دوور ده‌ستییه‌وه ههر
 ه‌نده‌ ده‌که‌ونه‌ به‌ر ده‌ست و په‌مان نه‌نگیه‌ ئه‌و شیعره‌ جوان و به‌
 سه‌لیقه‌یی نویسنه‌ ئاوی که‌م له‌ بدر‌ته‌وه و ز‌تر شی نه‌کره‌ته‌وه ،
 ههر چه‌نده ئ‌مه‌ شیکاری وردی دانه‌ به‌ دانه‌ی ده‌قی شعیریان
 نه‌کردووه، ئه‌وه‌ جگه‌ له‌وه‌ی زه‌مه‌ن‌کی ز‌رتری گه‌ره‌که‌ هاوکات په‌ویستی
 به‌ سه‌رچاوه‌ی شیکاری و شر‌قه‌ی زانستیانه‌ و ئه‌کادیمیانه‌ی فیکری و
 فه‌لسه‌فی و ده‌روونی هه‌یه‌، که‌ به‌ داخه‌وه ئ‌مه‌ له‌م رووه‌ وه‌ هه‌ژارین
 و ئاشنا نه‌بوونی زمانه‌که‌یش کار‌کی وای کردووه له‌و سه‌رچاوه‌ به‌ه‌ز
 و ده‌وه‌مه‌ندانیه‌ی واته‌ی ئه‌مانیا به‌ به‌ش بین، هه‌وه‌ ده‌ده‌ین له‌
 داها‌توودا له‌ بری ئه‌م شر‌قه‌ سه‌رپ‌یه‌ خو‌ندنه‌وه‌ی وردی ده‌قه‌
 شیعرییه‌کانی بکه‌ین، ئه‌گهر ته‌مه‌ن بدات و که‌سپ و ته‌گه‌ره‌مان
 له‌ نه‌گرن.

له‌ره‌وه‌ ده‌مانه‌وه‌ی نووین و قسه‌مان بکه‌ینه ئه‌و قوتابیه‌ ژیر و
 چالاکانه‌ی که‌لیژه ئه‌ده‌بییه‌کانی کوردستان و ده‌ره‌وه‌ی کوردستان له‌

پا ٲ شاعیرانی دیکهی کلاسیکی کوردی بایهخ به شیعرهکانی سافی بدر ٲ
ناکر ٲ شاعیر ٲکی واههست ناسک نادیده بکر ٲ، دهرگای تو ٲژینهوه
زانستییهکانیان ب ٲ کاکی هیرانی و دهقهکانی وا ٲا بکهن، یا دهکر ٲ
نامهکانی ماستهر و دکت ٲرا ئهم شاعیرهیش بگر ٲتهوه و ز ٲتر بایهخدار
بکر ٲ، ئه نجامدانی کاری وهها ٲمان وا ب ٲ زیاتر ش ٲ ٲوونهوهمان به
م ٲژووی ئه ده بیات و شیعر ٲ کلاسیکی کوردی جا ٲ ده دا.

به هیواین توانیب ٲتمان ئه گهرچی نویسن ٲکی کورت و سهر ٲی بوو ب ٲت
گه ٲان ٲکمان به هزری سافیدا کرد ب ٲت، ده کار ٲ هخنه گران زیاتر و
زیاتر و به دیدی به رفراوانتر و به سهرچاوهی فرهه مکر او ی
به ردهستهوه ٲ ٲشنایی باشتر تیشکی جوانتر بخه نه سهر دهقه
شیعرییهکانی.

سهر دار جاف

ئه ٲمانیا

سهرچاوه ::::

دیوانی سافی (مسته فا هیرانی 1876 - 1941) چاپ و ب ٲاوکردنهوه ،
سه قز ، فرهه نگسهرای هونه ر و ئه ند ٲشه ، که ٲه تی چاپ - یه کهم
به هاری 2716 ی کوردی .